

Araştırma Makalesi / Research Article

Depremın Sosyal, Ekonomik ve İç Göçe Etkileri

Cem Engin¹, Ahmet Furkan Özdemir²

Öz

Depremler, doğal afetler arasında özellikle yıkıcı etkilere sahip olmalarıyla bilinir ve bu etkiler sadece anlık hasarlarla sınırlı kalmaz; ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçlar uzun vadede toplumlara derinden etkileyebilir. Bu çalışma, özellikle Türkiye'nin bir bölgesinde meydana gelen Kahramanmaraş depreminin ardından ortaya çıkan ekonomik ve sosyal etkileri inceler. Deprem, bölgesel ve ulusal ekonomi üzerinde derin etkiler bırakmış, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH), ihracat ve ithalat rakamları üzerinde önemli değişikliklere neden olmuş ve geniş çaplı sosyal sonuçlara yol açmıştır. Bu çalışmanın amacı, depremin hemen öncesinde ve sonrasında yaşanan ekonomik değişimleri belgelemek, sosyal yapı üzerindeki etkilerini değerlendirmek ve deprem sonrası göç hareketlerini analiz etmektir. Araştırma hem nicel hem de nitel veriler kullanılarak yapılmıştır; bölge ekonomisi, demografi ve sosyal yapısı hakkında detaylı bir ön analiz sunulmuş, deprem sonrası durum ise mevcut resmi raporlar ve istatistikler desteklenmiştir. Bulgular, depremin ekonomik yapı üzerindeki etkilerini, özellikle GSYH ve dış ticaret dengesindeki değişimleri ortaya koymakta, ayrıca sosyal yapıda ve insanların yaşam koşullarında meydana gelen değişiklikleri ifade etmektedir. Bu çalışmanın kapsamı doğal afetler sonucunda ortaya çıkan olumsuzluklara yönelik politika önermeleri içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Depremın Etkileri, Ekonomik Hasar, Sosyal Değişim

Effects of the Earthquake on Social, Economic and Internal Migration

Abstract

Earthquakes are known among natural disasters for their particularly destructive effects, and these impacts are not limited to immediate damage; economic, social, and environmental consequences can deeply affect societies in the long term. This study examines the economic and social effects that emerged following the Kahramanmaraş earthquake, which occurred in a region of Turkey. The earthquake has left profound impacts on the regional and national economy, causing significant changes in Gross Domestic Product (GDP), export, and import figures, and led to widespread social consequences. The aim of this study is to document the economic changes that occurred just before and after the earthquake, assess its impacts on the social structure, and analyze post-earthquake migration movements. The research has been conducted using both quantitative and qualitative data; a detailed preliminary analysis of the region's economy, demography, and social structure is presented, while the post-earthquake situation is supported by current official reports and statistics. The findings reveal the effects of the earthquake on the economic structure, particularly the changes in GDP and the balance of external trade, as well as detailing the changes in the social structure and people's living conditions. Consequently, this study offers significant recommendations for planning post-disaster recovery processes and preparing for future disasters.

Keywords: Earthquake Impacts, Economic Damage, Social Change

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölüm, e-posta: cemenginn@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4812-6887.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, e-posta: ahmetfurkanozdemir29@gmail.com, ORCID: 0009-0003-4383-0346.

1. GİRİŞ

Depremler, dünyanın her köşesinde toplumları etkileyebilen ve hem anlık hem de uzun vadeli sonuçları olan doğal afetlerdir. Özellikle ekonomik ve sosyal yapılar üzerinde derin izler bırakabilirler. Bu çalışmanın odak noktası, Türkiye'deki Kahramanmaraş depremleri ve bu depremlerin ekonomi üzerindeki etkileri ile sosyal yapı ve göç üzerine olan etkileridir. Depremlerin ekonomik ve sosyal etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesi, etkili afet yönetimi stratejilerinin geliştirilmesinde kritik öneme sahiptir.

Afet yönetimi, özellikle büyük çaplı doğal afetler sonrasında toplumların nasıl tepki verdiği, yeniden yapılanma süreçlerinin nasıl yönetildiği ve sosyal politikaların nasıl şekillendirildiği açısından önemli bir araştırma alanıdır (Özbilgin vd. 2023: 78). Depremler, sadece fiziksel hasara yol açmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal dramaları tetikleyerek topluluklar üzerinde uzun vadeli psikososyal ve travmalara neden olabilir. Bu bağlamda, afet yönetiminde sorumluluğun yeniden inşası, etkilenen toplulukların karşılaştığı zorlukların üstesinden gelinmesinde hayati bir rol oynar.

Doğal afetlerin, özellikle depremlerin, göç üzerindeki etkileri de önemli bir araştırma konusudur. Depremler, insanların yaşadığı yerleri terk etmelerine neden olan güçlü bir itici faktör olabilir. Bu durum hem kırsal hem de kentsel alanlarda demografik yapıda önemli değişikliklere yol açabilir (Şeker, 2023: 181). Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla sık sık depremlerin yaşandığı bir ülke olup, bu doğal afetlerin göç üzerindeki etkileri özellikle dikkate değerdir.

Kahramanmaraş depremlerinin ekonomiye etkisi, bu çalışmanın önemli bir diğer boyutunu oluşturmaktadır. Depremler, bölgesel ve ulusal ekonomiler üzerinde doğrudan ve dolaylı birçok etkiye sahiptir. Bu etkiler arasında GSYİH' de yaşanan değişiklikler, dış ticaret dengesindeki bozulmalar ve iş gücü piyasasında meydana gelen kayıplar yer alır (Şen, 2023: 42). Kahramanmaraş' da yaşanan deprem olgusu, Türkiye'nin ekonomik yapısında ciddi öneme sahip olup, bu depremlerin ekonomiye etkilerini derinlemesine incelemek, gelecekteki afetlere karşı daha dirençli bir ekonomik yapı oluşturma çabalarına önemli katkılar sağlayacaktır.

Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremleri önemli ekonomik potansiyele sahip bölgeleri büyük ölçüde etkilemiş olup, ülkemizin dış ticaretin de önemli ölçüde kayıplara da sebep olmakla birlikte yetişmiş işgücünün deprem olgusuyla birlikte kaybolmasına vesile olmuştur.

2. DEPREMLERİN EKONOMİK ETKİLERİ

Depremler, ekonomik yapılar üzerinde geniş çaplı ve uzun vadeli etkilere sahip olabilir. Altyapı ve yapısal zararlar, ekonominin çeşitli sektörlerindeki faaliyetleri doğrudan etkileyerek, genel ekonomik performans üzerinde baskı oluşturur. 6 Şubat 2023 Maraş depremi, altyapıda ve yapısal varlıklarda ciddi zararlara neden olmuştur. Bu zararlar, konutlar, iş yerleri ve kamu binaları gibi önemli yapıların yıkılmasını veya ağır hasar görmesini içerir. Konutların yıkılması, nüfusun büyük bir kısmını evsiz bırakırken, iş yerlerinin hasar görmesi yerel ekonomilerde işsizliği artırır ve ekonomik aktivitelerin durmasına yol açar. Kamu binalarının zarar görmesi, eğitim ve sağlık hizmetleri dâhil olmak üzere temel kamu hizmetlerinin sunumunu aksatır. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi, sosyal ve ekonomik yapılar üzerinde derin izler bırakmış ve bu etkilerin üstesinden gelmek için kapsamlı yeniden yapılanma ve toparlanma çabaları gerekli kılmıştır. Ekonomik toparlanma süreci, yalnızca fiziksel yeniden yapılanmayı değil, aynı zamanda ekonomik faaliyetlerin canlandırılmasını, iş gücü piyasasının stabilizasyonunu ve yerel halkın yaşam standartlarının iyileştirilmesini de içermek zorundadır (Şen, 2023: 5-6).

2.1. İhracat ve İthalat Rakamlarındaki Değişiklikler

Depremi ihracat ve ithalat rakamları üzerindeki etkileri de dikkate değerdir. Depremi yol açtığı altyapı hasarının, ihracat kapasitesi üzerinde yarattığı baskıyı ve bu durumun ihracat rakamlarına olan doğrudan etkisini ortaya koymaktadır. Ayrıca, ithalatın da deprem sonrası lojistik sorunlar ve iç talepteki düşüş nedeniyle azaldığı gözlemlenmiştir. Bu durum, dış ticaret dengesinin deprem öncesi ve sonrası dönemlerde önemli değişikliklere uğradığını göstermektedir. İhracat ve ithalat rakamlarındaki bu değişimler, bölgesel ekonominin yanı sıra ulusal ekonomi üzerinde de uzun vadeli etkiler yaratmıştır (Tetik ve Akbulut, 2023: 95-96).

Kahramanmaraş ve çevre illeri, 6 Şubat 2023 depremi öncesi, özellikle tarım, tekstil ve ağır sanayi sektörlerinde önemli ekonomik aktivitelere ev sahipliği yapmaktadır. Bu sektörler, bölgesel ekonominin can damarı olup hem istihdam hem de bölge GSYİH' sine önemli katkılarda bulunmaktadır. Ancak, depremin meydana getirdiği fiziksel ve ekonomik hasar, bu sektörlerde ciddi kesintilere ve üretim kayıplarına yol açmıştır. Özellikle ihracat odaklı işletmeler, altyapı hasarı ve normal ve nitelikli iş gücü kaybı nedeniyle önemli zorluklarla karşı karşıya kalmıştır (Tetik ve Akbulut, 2023: 99).

2022 senesinde Kahramanmaraş'ın toplam ticaret payı yüzde 0,6, Gaziantep yüzde 4,4, Hatay yüzde 1,6'lık dış ticaret hacmine tekabül etmiştir. Gaziantep Türkiye'nin ihracatında 6. sıradadır. Depremden etkilenen 11 şehrin ithalat yüzdeliği 6,7'dir. Türkiye'nin ihracatının büyük bir bölümünün sırasıyla yüzde 2.3 ve 2.1 olarak Gaziantep ve Hatay karşılamıştır. Bunun yanında depremin yaşandığı kesimin öncesinde ki ihracat payı yüzde 9 iken depremden sonra yüzde 6' ya düşmüştür ama tekrar deprem sonrasında Mart' ta yüzde 7,6' ya yükselmiştir (Sabırsız ve Şöhret, 2024: 580).

2022 yılına göre Türkiye'nin toplam ihracatı 254,2 milyar dolar iken depremden sonra 11 şehrin toplam ihracat payı 19,76 milyar dolar ile yüzde 8,7 olmuştur. Gaziantep 10,52 milyar dolar olarak ilk sırada iken ikinci sırada Hatay 3,56 milyar dolar, üçüncü sırada ise Adana 3 milyar dolar ihracat ile kendine yer bulmuştur (Özsalman ve Yıldırım, 2024: 607).

Tablo 1: Depremden En Çok Etkilenen 5 İlin İhracat Rakamları 2023 Yılı (Değer: Bin ABD \$)

2023	Adıyaman	Gaziantep	Hatay	Malatya	Kahramanmaraş
Ocak	11.519.78	791.803.08	192.375.16	35.456.20	112.827.84
Şubat	6.805.01	504.841.80	105.664.95	16.682.16	50.044.28
Mart	7.785.67	910.089.68	226.936.11	34.567.66	72.529.79
Nisan	5.174.94	768.663.96	181.981.47	27.631.45	80.236.12
Mayıs	4.825.24	869.874.12	224.428.56	31.048.48	99.863.55
Haziran	6.521.01	765.044.78	215.700.80	29.932.05	78.697.56
Temmuz	12.215.05	895.083.40	163.441.36	29.054.82	67.625.82
Ağustos	5.066.79	921.178.89	201.453.59	32.574.19	83.770.80
Eylül	4.858.83	876.508.89	256.804.96	37.736.86	92.273.44
Ekim	12.897.65	888.250.80	287.941.41	42.685.44	99.490.58
Kasım	8.637.21	952.543.46	209.738.38	38.173.71	94.391.84
Aralık	4.766.27	927.147.73	327.544.90	36.609.88	88.732.47
Toplam	91.073	10.071.030	2.594.011	392.152	1.020.484

Kaynak: TİM, 2024.

Tablo 2: Depremden En Çok Etkilenen 5 İlin İhracat Rakamları 2022 Yılı (Değer: Bin ABD \$)

2022	Adıyaman	Gaziantep	Hatay	Malatya	Kahramanmaraş
Ocak	5.977.83	717.424.38	287.653.81	29.797.56	120.741.51
Şubat	5.229.02	900.723.38	299.393.05	34.825.63	130.264.01
Mart	5.588.29	968.451.49	355.257.91	45.914.05	149.919.35
Nisan	8.189.38	918.878.99	301.698.29	38.878.60	132.849.77
Mayıs	8.549.62	729.196.47	340.375.67	29.931.13	104.389.84
Haziran	5.368.19	921.217.82	349.937.68	32.716.30	137.294.75
Temmuz	7.727.70	707.568.48	281.442.52	24.002.34	95.919.71
Ağustos	9.154.20	916.436.45	289.414.95	34.207.79	124.094.93
Eylül	11.715.49	954.830.89	263.747.07	45.966.12	121.569.98
Ekim	8.557.99	957.797.90	242.094.07	44.150.07	113.815.74
Kasım	9.357.95	927.076.72	287.060.82	48.364.81	119.794.55
Aralık	14.655.29	903.746.36	266.441.70	46.274.70	113.647.79
Toplam	100.070	10.523.349	3.564.517	455.029	1.464.301

Kaynak: TİM, 2024.

Depremler şiddetinin veya büyüklüğünün etkilediği bölgenin boyutuna ve altyapısına zarar verdiği için ticaret için olumsuz sonuçlar doğurur. Yukarıdaki tablolarda en çok etkilenen 5 şehrin ihracat verilerini görmekteyiz. Hatay'ın geçmişi antik çağlara kadar dayanmaktadır. 7 kez depremler yüzünden yıkıma uğramış ve 7 medeniyet görmüştür. Bunları bize halen de tarihi eserleriyle göstermektedir. Potansiyelini artırarak tarım, sanayi ticaretiyle ülkemize katkısı büyüktür. Özellikle Amik Ovası ile tahıllarda, bunun yanında İskenderun'da ki demir çelik sanayisiyle dikkat çeker. TİM 2023 rakamlarına göre bir önceki yılda toplam 3.564.517 ihracat rakamına sahipken 2023' de 2.594.011 rakamına düşüş yaşandığını görüyoruz (Özbey ve Bayraktar, 2023: 128-129).

Kahramanmaraş'a baktığımızda ise konumu tarihi büyük öneme sahiptir. Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz'e ait izler taşımaktadır. 3 bölgenin kesişiminin bulunmasından dolayı anayollar bu bölgeden geçer ve ekonomide ki payı büyüktür. Lakin depremden sonra binalar, üretim yerleri, yollar, fabrikalar hasar almış, bu hasarlardan kaynaklı yukarıdaki tabloda yer alan iller gibi ekonomisinde gerilemeler olmuştur (Özbey ve Bayraktar, 2023: 130-131).

Tablo 3: Depremden En Çok Etkilenen 5 İlin İthalat Rakamları 2023 Yılı (Değer: Bin ABD \$)

2023	Adıyaman	Gaziantep	Hatay	Malatya	Kahramanmaraş
Ocak	4.443	607.676	421.384	18.466	88.098
Şubat	5.636	440.845	255.316	10.523	32.551
Mart	3.944	593.560	580.652	11.661	73.924
Nisan	4.259	511.637	505.758	8.856	59.063
Mayıs	5.280	804.014	572.009	10.729	113.099
Haziran	4.557	573.824	363.350	11.936	115.392
Temmuz	5.137	664.476	447.323	15.741	139.881

Ağustos	4.904	611.088	531.161	14.051	169.523
Eylül	5.573	545.857	338.891	14.397	99.404
Ekim	3.777	571.276	470.010	15.444	91.387
Kasım	4.148	613.640	374.141	13.209	76.544
Aralık	3.202	547.689	476.244	11.590	84.479
Toplam	54.860	7.085.582	5.336.240	156.604	1.143.344

Kaynak: TÜİK, 2024.

Tablo 4: Depremden En Çok Etkilenen 5 İlin İthalat Rakamları 2022 Yılı (Değer: Bin ABD \$)

2022	Adıyaman	Gaziantep	Hatay	Malatya	Kahramanmaraş
Ocak	4.245	746.419	732.408	9.764	125.507
Şubat	4.102	715.797	622.064	10.909	139.289
Mart	5.797	758.599	818.163	9.040	163.791
Nisan	4.501	732.145	659.101	10.635	142.072
Mayıs	10.731	728.079	669.291	20.615	171.806
Haziran	11.716	903.924	822.944	18.607	203.251
Temmuz	10.250	605.615	745.199	15.201	169.135
Ağustos	3.979	840.331	510.738	14.519	122.764
Eylül	16.603	674.267	531.466	15.139	135.543
Ekim	3.883	523.262	516.347	15.437	104.374
Kasım	3.697	718.164	624.358	13.995	136.127
Aralık	3.237	551.211	410.860	17.307	117.719
Toplam	82.741	8.497.812	7.662.939	171.166	1.731.378

Kaynak: TÜİK, 2024.

Deprem çok şiddetli ve yıkıcı olduğu için Malatya, Hatay, Adıyaman ve Kahramanmaraş' da bütün ticari işler bir süreliğine duraklama yaşamıştır. İmalathaneler fiziki olarak ve beşeri olarak kayıp yaşadığı için dış ticareti olumsuz etkilemiştir. Üretimi yapan insanların deprem nedeniyle hayatını kaybetmesi veyahut başka yerlere göç etmesi üretimi azaltmıştır. Deprem özellikle karayollarını çok etkilediği için tedariklerde sorunlar yaşanmıştır, bu da dış ticareti kötü etkilemiştir. Bu sorunlar yüzünden üretimin aksamaması, siparişin gecikmesi ve teslim edilememesine neden olarak dış ticaret gelirine olumsuz etkisi olmuştur. Örneğin İskenderun limanının zarar görmesi ihracat/ithalat' ta uzun bir zaman aksamaya neden olmuştur (Özsalman ve Yıldırım, 2024: 612).

2.2. GSYİH Üzerindeki Etkiler

Kahramanmaraş merkezli depremin Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) üzerindeki etkileri, Türkiye'nin ekonomik yapısı açısından önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur. Depremin yol açtığı altyapı hasarı, üretim kayıpları ve iş gücü piyasasındaki düşüşler, GSYİH' de önemli bir azalmaya neden olmuştur. Bu etkiler hem kısa hem de uzun vadede ekonomik büyüme üzerinde baskı oluşturmuş, devletin afet yönetimi ve yeniden yapılanma çabalarını zorlaştırmıştır (Şen, 2023: 41-42).

Tablo 5: Depremin Ekonomiye Tahmini Maliyeti (Milyar Dolar)

	Düşük	Yüksek
Toplam Etki	69,8	87,2
GSYH Oranı	%8,2	%10,3
Doğrudan konut ve Sermaye Stoku Etkisi	61,2	75,7
Konut Stoku (Yıkılan, çok, orta ve az hasarlı)	43,7	53,8
Sermaye Stoku (Yıkılan, çok, orta ve az hasarlı)	8,5	10,7
Altyapı Sermaye Stoku	8,0	10,0
Yıkılan Ev-İşyeri Altında Kalan Eşya ve Taşıt Kaybı	1,0	1,2
Dolaylı Etki	8,6	11,6
Üretimdeki Kayıp (en az 1,5 ve en çok 2,5 ay)	6,1	8,1
Acil Kurtarma, Enkaz Kaldırma vd.	2,5	3,5
İkincil Etkiler		
Cari Açık Etkisi	8,0	12,0
İstihdam kaybı (1,5 ve 2,0 ay için, bin kişi)	300	400

Kaynak: Yılmaz, 2023.

Tablo 5 Kahramanmaraş depreminin ekonomi üzerindeki tahmini maliyetlerini ortaya koyan ayrıntılı bir ekonomik analiz sağlar. Tablonun sunmuş olduğu bilgiler, GSYİH üzerindeki toplam etkinin düşük senaryoda %8,2, yüksek senaryoda ise %10,3 olabileceğini gösterir. Doğrudan etkiler altında konut ve sermaye stokları için tahmin edilen zararlar, yıkılan çok, orta ve az hasarlı binaların yanı sıra altyapı sermaye stokları için önemli kayıpları göstermektedir. Özellikle konut stoku için düşük senaryoda 43,7 milyar dolar ve yüksek senaryoda 53,8 milyar dolarlık bir kayıp öngörülmekte, sermaye stokları için ise sırasıyla 8,5 ve 10,7 milyar dolarlık tahminler sunulmaktadır. Dolaylı etkiler içerisinde üretimdeki kayıp ve acil kurtarma, enkaz kaldırma gibi faaliyetlerin maliyetleri de göz önünde bulundurulmuştur. İkincil etkiler olarak, cari açık etkisi ve istihdam kaybı da dikkat çekicidir; bu da depremin sadece anlık maliyetlerini değil, aynı zamanda uzun vadeli ekonomik istikrara olan etkilerini de göstermektedir. İhracat ve ithalat rakamlarındaki değişikliklerle birlikte, bu etkiler bölgesel ekonominin yanı sıra ulusal ekonomik dengeler üzerinde de önemli sonuçlar doğurabilir (Yılmaz, 2023).

3. SOSYAL YAPI VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Depremin sosyal yapı ve demografik özellikler üzerindeki etkileri, özellikle kriz dönemlerinde toplumun nasıl tepki verdiği dair önemli bilgiler sunmaktadır. Kahramanmaraş merkezli deprem felaketi, bölgedeki sosyal ve demografik dinamikler üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Deprem, nüfus hareketliliğini tetikleyerek, özellikle genç nüfusun ve iş gücünün bölge dışına göç etmesine neden olmuştur (Gürer, 2023: 101-102).

Doğal afet ve kriz yönetiminde sosyal medyanın etkisi büyüktür, bu tür olayların toplum üzerindeki psikososyal etkilerine ve toplulukların krizlere nasıl tepki gösterdiğine ışık tutar. Sosyal medya platformları, afet anında bilgi paylaşımı ve dayanışma için önemli bir araç haline gelmiş, böylece depremin sosyal yapı üzerindeki etkilerinin anlaşılmasında kritik bir rol oynamıştır (Şahin ve Demirbilek, 2023: 324).

Küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler), bölgenin ekonomik faaliyetlerinde merkezi bir rol oynar ve bu işletmeler depremden önemli ölçüde etkilenmiştir. Birçok KOBİ binalarının göçmesi veya ağır hasarlı olması uzun bir süre faaliyetine devam edemeyeceği anlamına gelir. Bu da bölgede yaşanacak ekonomik sıkıntıların göz önüne geleceğini göstermektedir. Faaliyete başlamaları uzun süreceği için çoğu firmanın iflas edebileceği söylenebilmektedir. Bunun için yetkililerin hızlı hareket ederek firmaların faaliyeti için destek ve hibe programlarını devreye sokması acil zorunluluk teşkil etmiştir (Tetik ve Öner, 2023: 83-84).

Tablo 6: 5 İilde Bulunan Üniversitelerin Toplam Öğrenci Sayıları

Üniversite Adı	Öğrenci Sayısı		Üniversite Adı
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	26.375	46.440	Gaziantep Üniversitesi
Adıyaman Üniversitesi	16.575	6.141	Malatya Turgut Özal Üniversitesi
İskenderun Teknik Üniversitesi	13.059	1.611	Sanko Üniversitesi
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	1.976	7.885	Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	34.683	2.883	Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
Toplam	157.628		

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>.

Tablo 7: Depremden Etkilenen 5 İlin Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre Toplam Nüfusu (2022-2023)

İLLER	2022	2023
Adıyaman	635.169	604.978
Hatay	1.686.043	1.544.640
Kahramanmaraş	1.177.436	1.116.618
Gaziantep	2.154.051	2.164.134
Malatya	812.580	742.725

Kaynak: TÜİK, 2024.

Yukarıda bulunan iki tablo göz önüne alınarak meydana gelmiş olan depremler sonucunda ve olan yıkımlar yüzünden ele aldığımız 5 ilden, öbür illere göç olduğunu görmekteyiz. Bu göçler yüzünden normale geçmek zorlaşacak ve burada olan KOBİ'lerin faaliyete tekrar geçmesi zaman alacaktır. Üniversitelerin de oldukları illerin ekonomisine katkılarının büyük olduğunu düşünürsek, olan depremler yüzünden öğrencilerde bölgeyi terk ettiği için KOBİ'lere sorun teşkil edebileceğini düşünebiliriz (Tetik ve Öner, 2023: 89).

Depremler, eğitimi doğrudan etkileyerek, bu temel hizmetin sunumunda ciddi aksamalara yol

açabilir. 6 Şubat 2023 Maraş depremi gibi büyük ölçekli bir afet, eğitim altyapısının üzerinde derin ve kalıcı izler bırakabilir. Deprem sonucunda, okulların yıkılması veya hasar görmesi nedeniyle eğitim faaliyetleri durabilir. Bu durum, öğrencilerin uzun süreli eğitimden mahrum kalmasına ve eğitim süreçlerinin aksamasına yol açar. Eğitimdeki bu kesintiler, öğrencilerin akademik performansında düşüslere, öğrenme kaybına ve psikososyal etkilerin artmasına neden olur (Fırat, 2022: 58).

4. DEPREMİN SOSYAL ETKİLERİ

Depremler, etkiledikleri topluluklar üzerinde derin ve genellikle kalıcı sosyal etkiler bırakır. Bu etkilerin en doğrudan ve acı verici yönleri arasında insan kayıpları ve yaralanmalar bulunur. Bir depremin şiddeti, meydana geldiği zaman ve yerin nüfus yoğunluğu, bu trajik sonuçların boyutunu doğrudan etkiler. Yaşanan kayıplar, topluluklar üzerinde derin üzüntü ve yas yaratırken, yaralanan bireylerin iyileşme süreci fiziksel ve ekonomik kaynaklara önemli yükler getirir (Altun, 2018: 2).

Depremlerin yol açtığı fiziksel yıkımın ötesinde, psikososyal etkileri de oldukça önemlidir. Travma ve stres bozuklukları, deprem sonrası yaygın olarak rastlanan psikolojik sorunlardır. Bireyler, yaşadıkları korku ve çaresizlik duyguları nedeniyle uzun süreli psikolojik rahatsızlıklar geliştirebilir. Bu durumlar, depresyon, anksiyete bozuklukları ve post-travmatik stres bozukluğu (PTSD) gibi ciddi sağlık sorunlarına yol açabilir. Özellikle çocuklar ve gençler, bu tür olaylardan psikolojik olarak daha fazla etkilenir. Toplumun psikolojik dayanıklılığı, deprem sonrası iyileşme sürecinin önemli bir bileşenidir. Bu dayanıklılık, toplulukların felaketler karşısında gösterdiği toparlanma kapasitesi ve adaptasyon yeteneğini ifade eder. Toplumsal dayanıklılığın güçlendirilmesi, bireylerin ve toplulukların travma sonrası stresle başa çıkma becerilerini artırır, sosyal destek ağlarını güçlendirir ve psikolojik yardım hizmetlerine erişimi kolaylaştırır. Böylece, deprem sonrası toplumların daha hızlı bir şekilde normale dönmesi ve gelecekteki olası felaketlere karşı daha hazırlıklı olması sağlanır. Depremlerin sosyal etkileriyle başa çıkmak, sadece fiziksel yeniden yapılanmayı değil, aynı zamanda toplumun psikolojik iyileşmesini ve sosyal yapının güçlendirilmesini de gerektirir (Marangoz ve İzci, 2023: 17).

Bu sosyal dinamiklerin yönetimi, etkili bir toplumsal iyileşme stratejisinin temel taşlarından biridir. Eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, toplumun fiziksel ve psikolojik iyileşmesi için kritik öneme sahiptir. Deprem sonrasında eğitim faaliyetlerinin hızla yeniden başlatılması, çocukların ve gençlerin rutinlerine dönmelerine, travma sonrası stresle başa çıkmalarına yardımcı olur ve toplumun genel dayanıklılığını artırır. Aynı zamanda, sağlık hizmetlerinin acil ihtiyaçlarının karşılanması ve uzun vadeli psikososyal destek mekanizmalarının oluşturulması, bireylerin ve toplulukların daha hızlı iyileşmesini sağlar (Sabırsız ve Şöhret, 2024: 587-588).

Sağlık hizmetlerine gelince, depremler sağlık kuruluşlarının fiziksel altyapısını tahrip edebilir, tıbbi malzeme ve ilaçlara erişimi zorlaştırabilir ve sağlık çalışanlarının iş yükünü artırabilir. 6 Şubat Maraş depremi sonrasında, yıkılan hastaneler ve sağlık merkezleri, acil tıbbi müdahalelerin ve sürekli sağlık hizmetlerinin sağlanmasında ciddi zorluklar yaratmıştır. Ayrıca, deprem sonrası oluşan koşullar, enfeksiyon hastalıklarının yayılma riskini artırabilir ve kamu sağlığı sorunlarını daha da kötüleştirebilir (Fırat, 2022: 67).

Sonuç olarak, depremlerin sosyal etkileriyle başa çıkmak, yalnızca acil yardım ve fiziksel yeniden yapılandırma çalışmalarından ibaret değildir. Bu süreç, toplumun psikolojik iyileşmesini, sosyal yapıların güçlendirilmesini ve bireylerin dayanıklılığının artırılmasını da içermelidir. Bu yaklaşım, deprem sonrası toplumların daha hızlı bir şekilde normale dönebilmesi ve gelecekteki olası afetlere karşı daha hazırlıklı olmalarını sağlar.

4.1. Deprem ve Göç

Depremler, genellikle büyük ölçüde göç hareketlerini tetikler, bu hareketler hem iç göç dinamiklerini hem de uluslararası göç eğilimlerini şekillendirir. Deprem sonrası yaşanan yıkım ve belirsizlik, insanların güvenli bölgelere taşınmasına neden olur. Bu iç göç, genellikle afetzedelerin geçici barınaklar, akrabalarının yanı sıra daha güvenli ve stabil ekonomik koşullara sahip şehir veya kasabalara taşınmasını içerir. İç göçün dinamikleri, etkilenen bölgelerdeki altyapı ve hizmetlere erişim, iş imkânları ve sosyal destek ağlarının durumu gibi faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterir. Kısa vadeli göç hareketleri, zamanla kalıcı yerleşimlere dönüşebilir, bu da göç edilen bölgelerde nüfus yoğunluğu, kaynaklara erişim ve sosyal hizmetler üzerinde baskı oluşturabilir (Yenilmez, 2023: 43).

Göç hareketleri, afet sonrası toplumların yeniden yapılandırılması ve kalkınma süreçlerine etki eder. İç ve uluslararası göç, nüfus dağılımını, ekonomik kalkınmayı, sosyal hizmetlerin yeniden düzenlenmesini ve kültürel entegrasyon süreçlerini şekillendirir. Bu nedenle, afet yönetimi ve kalkınma planlaması, göç dinamiklerini ve etkilerini dikkate almalı, göç eden toplulukların ihtiyaçlarına ve ev sahibi topluluklarda oluşabilecek sosyoekonomik değişimlere uyum sağlamalıdır. Etkili göç yönetimi politikaları, hem afetzedelerin ihtiyaçlarını karşılamak hem de ev sahibi topluluklar üzerindeki baskıyı azaltmak için kritik önem taşır. Bu süreç, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği ve koordinasyonu gerektirir, çünkü göç hareketleri sadece kaynak ülkeleri değil, aynı zamanda transit ve hedef ülkeleri de etkiler (Şeker, 2023: 181-182).

Tablo 8: Depremden En Çok Etkilenen 5 İlin Göç Rakamları (2021-2022-2023)

Yıl	İl	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
2023	Kahramanmaraş	31.582	82.119	-50.537	-44,2
2022	Kahramanmaraş	29.319	34.501	-5.182	-4,3
2021	Kahramanmaraş	27.246	35.647	-8401	-7,1
2023	Gaziantep	65.524	73.835	-8311	-3,8
2022	Gaziantep	50.192	55.699	-5507	-2,5
2021	Gaziantep	50.203	57.475	-7272	-3,4
2023	Hatay	37.068	164.247	-127179	-79,0
2022	Hatay	39.530	47.597	-8067	-4,7
2021	Hatay	35.929	49.001	-13072	-7,7
2023	Malatya	34.414	102.621	-68207	-87,8
2022	Malatya	28.684	30.104	-1420	-1,7
2021	Malatya	28.521	31.737	-3216	-3,9
2023	Adıyaman	23.294	48.372	-25078	-40,6
2022	Adıyaman	18.780	23.359	-4579	-7,1
2021	Adıyaman	17.598	24.860	-7262	-11,4

Kaynak: TÜİK, 2024.

5. SONUÇ

Bu çalışma, Kahramanmaraş depreminin hem ekonomik hem de sosyal etkilerini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Ekonomik açıdan, GSYİH üzerindeki etkiler ve ihracat ile ithalat rakamlarındaki değişiklikler, depremin Türkiye ekonomisine verdiği zararın büyüklüğünü ve kapsamını ortaya koymuştur. Sosyal etkiler bağlamında ise, göç hareketleri ve insanların yaşam koşullarındaki değişiklikler, depremin toplumsal dokuya etkilerinin derinliğini açığa çıkarmıştır. Bu etkilerin, bireylerin günlük yaşam kalitesi ve toplumun genel refahı üzerindeki uzun vadeli sonuçları, deprem sonrası toparlanma çabalarını yönlendirecek önemli unsurlardır.

GSYİH üzerindeki toplam etki, düşük ve yüksek senaryolar altında sırasıyla %8,2 ve %10,3 olarak tahmin edilmiştir, bu da depremin ekonomiye verdiği zararın ciddiyetini vurgular. İhracat ve ithalat rakamlarındaki düşüşler ise, depremin dış ticaret üzerindeki uzun vadeli etkilerini göstermektedir. Dolaylı etkiler ve ikincil etkiler dikkate alındığında, depremin yarattığı ekonomik hasarın boyutu daha da belirginleşmiştir.

Sosyal yapı üzerinde depremin neden olduğu göç hareketleri ve yaşam koşullarındaki değişiklikler, demografik ve psikososyal etkilerin derinliğini ortaya koymuştur. Göçler, iş gücü piyasası dinamiklerini ve sosyal hizmetlerin dağılımını etkilemiş, buna bağlı olarak eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde değişikliklere yol açmıştır. İnsanların yaşam koşullarındaki değişim, özellikle işsizlik ve genel yaşam standardındaki düşüş, depremin bireyler üzerindeki psikososyal yükünü vurgulamaktadır.

Bu analiz, Kahramanmaraş depreminin ekonomik ve sosyal etkilerinin sadece bölgesel değil, ulusal ölçekte de ciddi sonuçlar doğurduğunu göstermiştir. Depremin getirdiği zorlukların üstesinden gelmek ve toplumun sağlıklı bir şekilde toparlanabilmesi için, afet yönetimi ve toparlanma stratejilerinin, bu çalışmada belirtilen etkileri dikkate alarak, etkili bir şekilde uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, bu tür doğal afetlere karşı daha dayanıklı bir sosyal ve ekonomik yapının inşa edilmesi için, prensipli ve bilimsel temellere dayalı kapsamlı planlama ve politika geliştirme çalışmalarının önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Bununla birlikte, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye’de afet yönetiminin önemini ve doğru bir şekilde kurgulanmasını ortaya çıkarmıştır. Ülkemizin deprem ülkesi olduğu bilincinden hareketle, fay hatları üzerinde yer alan kentlerin ve bölgelerin zaman içinde yaşanabilecek riskleri minimum düzeye indirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması ve bu doğrultuda ekonomik faaliyetlerin planlanması zorunlu hale gelmiştir.

Son olarak belirtmek isterim ki deprem olgusuyla karşı karşıya kalan kentlerdeki iç göç hareketleri çevre iller üzerinde ciddi anlamda ekonomik ve sosyal değişimlere yol açarak kentleşme kültürünü ve yerel hizmetleri olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Bu çerçevede afet yönetiminde ortaya çıkan bu olguların yönetilmesi noktasında alınması gereken tedbirlerin yeterli ölçüde alınmadığı da ortadadır. Dolayısı ile afet yönetiminde yer alan tüm birimlerin iç göçe yönelik ortaya çıkan çevre illerdeki olaylara dönük alternatif politika önermeleri ortaya konulmalıdır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Altun, F. (2018). Afetlerin ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Fırat, M. (2022). Deprem ve toplumsal etkileri. *Tezkire Dergisi*, (80), 47-72.
- Gürer, G. (2023). Türkiye’de yaşanan büyük ölçekli depremler ve ekonomik kriz dönemlerinin, Anayasa Mahkemesi’nin aldığı kararlar üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 96-114.
- (<https://istatistik.yok.gov.tr/>, Erişim Tarihi 05.04.2024).
- Marangoz, M. & İzci, Ç. (2023). Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 24(52), 1-30.
- Özbey, Ö. & Bayraktar, B. (2023). 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremin Türkiye’deki makroekonomik etkisi. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 121-138.
- Özbilgin, M. Erbil, C. Şimşek Demirbağ, K. Demirbağ, O. vd. (2023). Afet yönetiminde sorumluluğun yeniden inşası: deprem, sosyal dramalar, sosyal politikalar. *Sosyal Mucit Academic Review*, 4(1), 71-112. <https://doi.org/10.54733/smar.1253256>.
- Özsalman, E. & Yıldırım, U. T. (2024). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin dış ticaret üzerindeki etkileri: 11 il örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1 -Deprem Özel Sayısı-), 598-617. <https://doi.org/10.54688/ayd.1411837>.
- Sabırsız, E. & Şöhret, M. (2024). 6 Şubat depremlerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki makroekonomik, sosyal ve çevresel etkileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1 - Deprem Özel Sayısı-), 571-597. <https://doi.org/10.54688/ayd.1390984>.
- Şahin, D. & Zengin Demirebilek, E. (2023). Doğal afet ve kriz yönetiminde sosyal medyanın etkisi: kahramanmaraş merkezli deprem felaketi üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (51), 322-333. <https://doi.org/10.52642/susbed.1289335>
- Şeker, B. D. (2023). Doğal afetlerin göç üzerindeki etkileri: Depremler ve Türkiye. *Göç Dergisi*, 10(2), 173–187. <https://doi.org/10.33182/gd.v10i2.875>.
- Şen, S. (2023). Kahramanmaraş depremlerinin ekonomiye etkisi. *Diplomasi ve Strateji Dergisi*, 4(1), 1-55.
- Tetik, N. & Albulut, İ. İ. (2023). 6 Şubat 2023’te yaşanan depremin ekonomik ve finansal etkileri: İhracat üzerinden bir inceleme. *Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler* (ss.93-103), Gaziantep: ÖZGÜR.
- Tetik, N. & Öner, A. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremin bölgede yer alan KOBİler üzerindeki olası ekonomik ve finansal etkileri. *Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler* (ss.83-92), Gaziantep: Özgür Yayınları.
- TİM. (2024). İhracat rakamları. 8 Nisan 2024, <https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari>.

- Tiryaki Yenilmez, D. (2023). Deprem ve göç ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Akademik Düşünce Dergisi* (7), 39-52. <https://doi.org/10.53507/akademikdusunce.1282303>.
- TÜİK. (2024). Ülke içi Göç. 7 Nisan 2024, <https://nip.tuik.gov.tr/?value=UlkeIciGoc>.
- TÜİK. (2024). Dış ticaret istatistikleri. 6 Nisan 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Subat-2024-53527>.
- Yılmaz, K. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin ekonomik etkisi, (9 Nisan 2024), <https://sarkac.org/2023/02/6-subat-2023-kahramanmaras-depremlerinin-ekonomik-etkisi/>.